

**XXXIII JORNADES DE COORDINACIÓ DE
DEFENSORS DEL POBLE**

**DECLARACIÓ
DE LES DEFENSORIES DEL POBLE
sobre
l'atenció a dones i menors víctimes
de violència de gènere**

El Defensor del Poble, el Defensor del Poble Andalus, el Síndic de Greuges de Catalunya, la Valedora do Pobo de Galicia, el Diputat del Comú de Canàries, l'Ararteko del País Basc, el Justícia d'Aragó, el Síndic de Greuges de la Comunitat Valenciana, el Procurador del Comú de Castella i Lleó i el Defensor del Poble de Navarra s'han reunit a Alacant en les XXXIII Jornades de Coordinació dels Defensors del Poble, que han tingut com a objecte analitzar “L'atenció a dones i menors víctimes de violència de gènere”, i volen difondre la següent

DECLARACIÓ

1r. Les defensories del poble manifesten la seua ferma voluntat de mantindre el seu total compromís amb la prevenció i en la lluita contra la violència de gènere. Cal que els poders públics continuen donant resposta a aquest problema, que constitueix una flagrant violació dels drets humans de les dones i dels xiquets i xiquetes a càrrec seu, com també un obstacle fonamental per a la realització de la igualtat entre dones i homes. Aquest problema continua existint i fent-se visible, ja que nombroses dones continuen sent controlades, amenaçades, agredides i assassinades.

Les defensories del poble recordem que la Constitució consagra drets fonamentals com són la llibertat, la igualtat, la vida, la seguretat i la no-discriminació; i que un dels atacs més greus a aquests drets és el que constitueix la violència de gènere, a la qual els poders públics no poden ser aliens. Aquests mateixos poders públics tenen, d'acord amb el que disposa l'article 9.2 de la Constitució, l'obligació d'adoptar mesures d'acció positiva per a fer reals i efectius aquests drets, i remoure els obstacles que impedisquen o dificulten la seua plenitud.

Tot reconeixent aquesta realitat i en compliment de l'obligació de garantir els drets constitucionals d'aquelles persones que, directament o indirectament, pateixen les conseqüències d'aquest tipus de violència, la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, pretén “proporcionar una resposta global a la violència que s'exerceix sobre les dones” que, en l'actualitat, s'ha fet extensiva a les persones menors a càrrec seu.

No obstant això, tenint en compte que, malgrat el temps que ha transcorregut des que va ser aprovada i les novetats normatives produïdes tant en el marc europeu com a escala nacional, aquesta xacra social encara està lluny d'eradicar-se, s'ha plantejat la necessitat de revisar-ne el text i la conveniència de dur a terme nous desplegaments normatius.

Per això, instem l'Estat i les comunitats autònomes a revisar, actualitzar i adaptar el text vigent de la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, tot impulsant els canvis legislatius necessaris per a ampliar el concepte de violència de gènere a tots els tipus de violència contra les dones i violència domèstica continguts en el Conveni d'Istanbul.

2n. Demanem a les administracions públiques que posen en marxa i duguen a terme, amb la màxima urgència possible, les actuacions contingudes en el Pacte d'Estat contra la

Violència de Gènere, aprovat pel Congrés dels Diputats el 28 de setembre de 2017, i que facen una crida als òrgans legislatius estatals i els d'aquelles comunitats autònomes amb dret civil propi, perquè les modificacions que afecten l'interès dels menors no resulten de distinta aplicació segons el marc jurídic civil aplicable.

3r. Concloem que la detecció de la violència de gènere requereix protocol·litzar les actuacions dels diversos serveis, de manera que se n'assegure l'homogeneïtat, el control del seu compliment, l'adequada coordinació entre organismes i administracions, com també la seua periòdica avaluació, revisió i actualització.

La intervenció pública s'ha de complementar amb les aportacions de les associacions i xarxes comunitàries que tinguen com a objecte la igualtat de la dona o la lluita contra la violència de gènere.

Cal establir normativament que l'actuació mediadora s'haja de pronunciar, expressament, sobre si alguna de les parts ha referit alguna vegada l'existència de violència o maltractaments a algun membre de la família, i resulta necessari que els i les professionals que exercisquen la mediació acrediten formació específica en matèria de detecció de violència de gènere i maltractaments a menors.

4t. Considerem que els centres especialitzats d'atenció i acollida a víctimes de violència de gènere requereixen millores en el seu funcionament i disseny, sobretot en la primera acollida, a banda del reforçament i l'estabilitat de les seues plantilles, i adaptar aquests recursos a les necessitats específiques d'atenció a menors i dones víctimes de violència de gènere en situació d'especial vulnerabilitat.

Igualment, s'ha de garantir la seguretat i protecció a les víctimes i al personal que les atén, com també la suficiència de places i la temporalitat, la qualitat dels recursos, la supervisió externa dels professionals i la valoració per les persones que en són usuàries. Així mateix, s'ha de revisar l'aplicació del Protocol de derivació entre centres.

5é. Recomanem que es reforce la capacitació i sensibilització en matèria de violència de gènere de tot el personal que intervé en la protecció integral a les víctimes d'aquest tipus de violència, mitjançant formació especialitzada, continuada, obligatòria i avaluable, que preste una atenció particular a les necessitats de les víctimes en situació d'especial vulnerabilitat, i les necessitats i interessos de les persones menors.

6é. Recomanem que s'adopten mesures que reforcen i garantisquen la confidencialitat en el tractament de les dades de les dones i menors víctimes de violència de gènere, com a garantia de la seua indemnitat i de la protecció d'altres drets essencials de l'ésser humà.

7é. Detectem la necessitat de disposar d'informació i de dades fiables en cada territori sobre les víctimes de violència de gènere, per a la qual cosa considerem necessari recollir i sistematitzar les dades i els indicadors que permeten quantificar, amb rigor, la realitat sobre el nombre d'aquestes víctimes, especialment el de xiquets, xiquetes i adolescents.

8é. Suggerim la millora de la qualitat dels serveis públics d'atenció integral a les víctimes de violència de gènere i de protecció de menors, com també la incorporació de tècniques d'avaluació de les polítiques públiques, i elaborar i executar un pla específic d'inspecció anual per a això.

9é. Considerem que el dret de les víctimes de violència de gènere a rebre plena informació i assessorament personalitzat s'ha de garantir mitjançant l'ampliació i la reordenació del mapa dels serveis i la seua dotació suficient de personal, a fi d'evitar, tant les dilacions en l'atenció, com la discriminació amb motiu del territori en què residisca la víctima.

Així mateix, s'ha d'assegurar la qualitat i l'actualització de la informació, particularment d'aquella difosa en les pàgines web, i arbitrar els mitjans necessaris per a garantir l'accés integral a la informació i comprensió sobre els drets i recursos de les dones amb discapacitat, i d'aquelles amb més dificultat per causes personals o socials.

10é. Considerem necessari que l'acreditació de la condició de víctima de violència de gènere es pugui referendar mitjançant instruments més amplis i homogenis arreu del territori nacional.

Així mateix, cal reconèixer la condició de víctimes de violència de gènere a les persones menors d'edat i als fills i filles declarats incapaços mitjançant un títol acreditatiu autònom.

11é. Concloem que cal garantir i canalitzar l'assistència social integral mitjançant un pla d'intervenció, participat i personalitzat per a la víctima, que preveja, en tot cas, la protecció de les persones menors d'edat a càrrec seu, que tinga l'adequat seguiment i que compregua les mesures necessàries de tota índole, de manera que la recuperació siga integral, real i efectiva.

12é. Detectem que l'assistència sanitària i psicològica que es presta a les víctimes de violència de gènere és insuficient, i que resulta necessari complir els protocols existents i revisar la derivació als serveis especialitzats de salut.

Per a això, cal reforçar les plantilles de professionals que presten assistència psicològica especialitzada a les víctimes —dones i menors—, garantir la qualitat i intensitat de les sessions d'intervenció terapèutica o psicoterapèutica, adaptar-les a les particularitats de les persones menors d'edat, com també tractar les víctimes amb problemàtiques associades, a fi d'afavorir la seua recuperació integral.

13é. Considerem que el dret a l'assistència jurídica especialitzada i gratuïta de les víctimes de violència de gènere requereix, inexcusablement, que en la regulació del torn d'ofici per part dels col·legis d'advocats s'exigisca l'adequada especialització en violència de gènere i en matèria de protecció de menors. Considerem igualment necessària la supervisió i avaluació de l'actuació dels col·legis d'advocats per part dels òrgans de l'Administració autonòmica competents per a això.

14é. Concloem que la inserció sociolaboral de les dones víctimes de violència de gènere és essencial per a afavorir la seua recuperació integral. En aquest sentit, s'hi consideren mesures necessàries: la dotació suficient del programa d'ocupació que permeta garantir i fer efectives les mesures que preveja; homogeneïtzar els criteris que permeten obtindre l'informe de “difícil ocupabilitat”; implementar la figura de personal tècnic d'inserció laboral; fomentar la realització de convenis laborals i la creació de borses de treball específiques; impulsar l'establiment de clàusules socials en els contractes que realitzen les administracions públiques; acordar mesures de compatibilització horària dels cursos de formació amb els horaris dels centres escolars i de les escoles infantils, tot això a fi de garantir l'accés prioritari a l'ocupació de les víctimes de violència de gènere.

15é. Considerem oportú demanar la modificació del RD 1452/2005, de 2 de desembre, que regula l'ajuda social de l'article 27 de la LO 1/2004, amb la finalitat d'establir criteris més clars i comuns, arreu de l'Estat, per a les beneficiàries d'aquesta ajuda, la flexibilització dels seus requisits i la millora dels mecanismes de control i seguiment per part de les administracions amb competència en la seua tramitació, i garantir en tot cas la seua compatibilitat amb altres ajudes de caràcter autonòmic o local.

Reclamem una dotació pressupostària suficient que garantisca l'accés a aquestes ajudes; cridem l'atenció sobre la necessària observança dels terminis de tramitació i concessió; i suggerim l'admissió dels informes acreditatius de les circumstàncies socials com a part de l'expedient del servei d'ocupació autonòmic per a la concessió de l'ajuda.

16é. Consensuem que en l'accés a la renda activa d'inserció de les dones víctimes de violència de gènere concorren obstacles de tramitació que han de ser corregits, com també que cal simplificar-ne la tramitació administrativa i modificar-ne la regulació, i permetre que accedisca al programa la dona víctima de violència de gènere a causa de posteriors maltractadors distints, encara que haja exhaurit el nombre màxim d'annualitats previstes.

17é. Defensem el dret de les dones víctimes de violència de gènere a accedir, amb caràcter prioritari, a habitatges protegits i residències públiques per a majors, i remarquem l'obligació de la legislació de garantir aquesta prioritat de manera suficient, mitjançant l'increment dels recursos econòmics destinats a això, la reserva obligatòria d'habitatges, la flexibilització dels requisits per a accedir-hi i la possibilitat de permuta d'habitatges protegits.

Esdevé necessari propiciar reformes normatives en què es preveja l'accés prioritari i immediat de les dones majors víctimes de violència de gènere, sempre que ho necessiten, a un centre residencial.

18é. Valorem positivament el servei de teleassistència mòbil per a víctimes de violència de gènere, i cal perseverar en la correcció de les seues disfuncionalitats puntuals.

19é. Valorem el control i la seguretat que proporciona el dispositiu telemàtic de localització, i considerem necessari invertir en millores tècniques que assegurin el seu funcionament correcte i en simplifiquen la utilització.

20é. Concloem que el tractament en l'àmbit judicial de les víctimes de violència de gènere presenta mancances rellevants que minven els seus drets i influeixen negativament en els procediments, de manera que resulta essencial que es complisca íntegrament l'Estatut de la Víctima, es respecte el dret a la seua intimitat, es millore la coordinació i comunicació dels jutjats de violència sobre la dona amb els serveis especialitzats d'atenció integral, s'incrementen els mitjans materials i humans en les unitats de valoració integral forense, i s'assegure l'especialització dels seus professionals per a valorar adequadament la violència psíquica i propiciar més professionalització del servei d'interpretació i traducció en els jutjats.

21é. Concloem que l'assoliment de l'atenció integral a les víctimes de violència de gènere s'ha de sustentar en la coordinació institucional, per a la qual cosa considerem essencial que es desenvolupen els plans i protocols de coordinació interinstitucional, se n'avalua l'eficàcia, s'establisquen mecanismes de control de la seua aplicació i s'estudie la seua millora.

22é. Concloem que, quan s'acorde règim de visites entre l'agressor i els seus fills i filles menors d'edat, els jutjats i tribunals s'han de pronunciar, expressament, sobre les mesures que cal adoptar en relació amb ells. El règim de visites establert s'ha de desenvolupar amb

les màximes garanties i seguretat per a les víctimes. Així mateix, cal garantir el dret del xiquet o de la xiqueta víctima de violència de gènere a ser escoltats de forma activa en les decisions que els afecten en tots els àmbits, especialment, en el judicial. En tot cas, sempre caldrà tindre en compte l'interés superior del menor.

En el supòsit de l'existència de mesures cautelars en l'àmbit penal o ordre de protecció, recomanem una modificació normativa que propicie la suspensió temporal de la pàtria potestat per al pare presumpte agressor o de la figura anàloga en el dret civil foral aplicable.

23é. És necessari que en els punts de trobada familiar (PEF) es garantisca el dret de la persona menor a ser oïda; que es promoga la receptivitat i l'agilitat en l'intercanvi d'informació entre jutjats i PEF; l'adequació de les plantilles i la seua formació en violència de gènere; l'establiment de mecanismes de coordinació entre els PEF i els dispositius d'atenció integral a les dones víctimes; com també el control i la supervisió externa dels PEF per part de l'administració competent.

24é. Concloem que, en l'àmbit educatiu, la prevenció i lluita contra la violència de gènere requereix reflexionar de manera aprofundida sobre les causes que han afavorit l'actual situació de violència de gènere entre adolescents i, tot prenent com a base el resultat que aporten aquests estudis, dissenyar un procés d'intervenció encaminat a l'eliminació d'aquest tipus de violència en els centres educatius.

S'han d'establir protocols específics d'actuació i de derivació per a la intervenció social integral en matèria de violència de gènere en el sistema educatiu de totes les comunitats autònomes, i mecanismes de suport econòmic a les famílies de xiquetes, xiquets i/o adolescents quan han de canviar de centre o localitat per culpa de situacions de violència de gènere. També cal recopilar i difondre bones pràctiques en aquest àmbit.

25é. Considerem que l'atenció sanitària de les persones menors víctimes de violència de gènere s'ha de millorar mitjançant l'elaboració de protocols d'intervenció integral específics en cas de violència de gènere sobre persones menors, i incrementar els recursos en salut mental per a atendre els xiquets, xiquetes i adolescents víctimes de violència de gènere.

26é. Detectem disfuncionalitats que han de ser corregides en el pla social respecte de les persones menors d'edat, i esdevé necessari instar les administracions autonòmiques competents que, des de la valoració del risc d'acord amb la Llei Orgànica 8/2015, de 22 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i adolescència, inicien expedients d'intervenció global i integral amb les famílies de les persones menors d'edat víctimes de violència de gènere.

27é. Concloem que la situació de les persones menors d'edat que queden òrfenes després de la mort de la seua mare com a víctima de violència de gènere requereix elaborar protocols específics per a la intervenció dels serveis especialitzats de suport i intervenció psicològica en la situació de crisi en cas de mort, accelerar els processos d'atorgament de la guàrdia i custòdia als familiars, i concedir-los un tractament semblant al de les persones menors òrfenes del terrorisme.